Tidskrift för litteratur och återknytning till naturen

Årg. 3 – 2022 – Nr.1 – november – Gratis

Delta

Tema: Guldåldern

(Omslagsbild: Detalj ur bilden av tioåriga Alice Liddell, som inspirerade Lewis Carroll till berättelsen ”Alice i underlandet”. Hon var också en av den fotointresserade författarens favoritmodeller. Charles Dodgson (1832-1898) har tagit bilden)

Delta tillägnas de många träd som huggits ner för att kunna göra denna tidskrift. Vi ber er om förlåtelse och hoppas att texterna och bilderna ändå ligger i linje med ert ljuvliga väsens spirande (texten inspirerad av tidskriften Vargatids liknande ingress).

ISSN: 2003-0282
Tryck: SPECTRA D´Sign Kopiering AB
Upplaga: 30 ex.

Delta: 1. Fjärde bokstaven i grekiska alfabetet (grekiska är det andra ”bildningsspråket” jämte latin)
2. Landområde som har bildats av flodslam (läs poetry slam) och delar en flodmynning
3. Medverka, vara närvarande (på scen, i kulturen, eller för naturen, för djuren och de fattiga och hemlösa. Delta i naturens liv istället för att se sig själv som avskild och stå utanför och förtrycka den)

Redaktion: Lars Larsen, ansvarig utgivare
Herrgårdsvägen 25
18239 Danderyd
msafig1@gmail.com

Titti Spaltro, fotograf

Hemsidor: www.larslars.blogg.se (Lars’ huvudblogg ”Forest Man”)
www.larshemsida.blogg.se (Lars’ hemsida)
www.soul-glimpses.blogspot.se (Tittis blogg ”Soul glimpses”)

Innehåll

Inledning: Om guldåldern, paradiset. Av Lars Larsen

Antikens historiker, personer som Moses och Hesiodos, såg historien på ett helt annat sätt än de flesta historiker gör idag. Vi ser idag historien mest som en linjär utveckling från sämre till bättre, medan Moses och Hesiodos såg den som ett gradvis fall från ett paradisiskt tillstånd. Båda tänkte i tidsåldrar, Moses tänkte på Adam och Evas tid före fallet som "oskuldens tidsålder i paradiset", sedan tiden från Adam till Noa som "den första nedgångens tidsålder", sedan tiden från Noa till Abraham som "tiden för återuppbyggnaden av världen", sedan tidsåldern från Abraham till Moses som "omskärelseförbundets tidsålder", sedan Moses tidsålder som "lagens tidsålder". Fem åldrar. Hesiodos tänkte också i fem tidsåldrar; guldåldern, silveråldern, bronsåldern, hjältarnas ålder och järnåldern. Kanske hade dessa två historiker, Moses och Hesiodos, mer gemensamt än de flesta historiker vill erkänna. Denna antika inställning till historien är djupt ekologisk och speglar människans nära band till naturen under antiken. **För dem är naturens fall också människans och historiens och civilisationens fall och förfall**, ty för dem är människan nära knuten till naturen, naturens välstånd är människans välstånd. I vår tid spelar det ingen roll för historikerna att naturen dör mitt framför våra ögon, om bara civilisationen kan blomstra. De kallar det framsteg bara deras civilisation frodas, även om allt annat håller på att dö, och det just på grund av civilisationen. Det beror på att den moderna människan har klippt de band till naturen som fanns där tidigare, alltså till själva verkligheten, ty naturen är själva verkligheten, och blivit ”ond” och psykotisk på samma gång. Alla antikens tänkare (till exempel kan du hitta denna syn i Ovidius' verk) tänkte som Moses och Hesiodos om historien, som en nedgång från en guldålder. Ja så gott som alla fram till tidigast upplysningens tidevarv på 1700-talet och utvecklingslärans uppkomst på 1800-talet. T.ex. tänkte ännu Swedenborg (1688-1772) så, efter sin omvändelse i mitten av 1740-talet. Den moderna synen var otänkbar för dem, och då måste vi komma ihåg **att naturen var i mycket, mycket bättre form på deras tid än på vår**. Vi

fattar inte signalerna om nedgång trots att naturen skriker och dör mitt framför våra ögon, ty vi älskar för mycket våra "framsteg", vår onda utveckling, vi har investerat så mycket i vår falska rättfärdighet, att vi inte kan se sanningen här.

Vårt språkbruk är indränkt i våra civiliserade värderingar. Så säger vi ”stenåldern” om människans första tid, och detta uttryck har något nedlåtande i sig, som om vi var helt okunniga och ”primitiva” på den tiden. Tänk vilken skillnad mellan detta och Hesiodos och Swedenborgs tal om guldåldern istället för stenåldern.

”Döda levande poeters sällskaps” manifest. Av Titti Spaltro

När Corona bröt ut 2020 så bildade jag en poesigrupp som skulle stödja, hjälpa och inspirera poeter under denna svåra tid då nästan allt var stängt eller begränsat. Vi började studera Stagnelius dikter och liv och sen gick vi vidare med andra romantiska poeter, främst engelska, som Coleridge, Wordsworth, Shelley, Blake, mm. Det blev en härlig resa in i Poesins rötter och friska källor. Nu har gruppen utökats och det känns underbart att vi fortsätter att stödja och inspirera varandra under denna svåra tid som världen befinner sig i. Vi har vistats vid olika platser under dessa år men nu håller vi till i Musikbiblioteket vid Tegeluddsvägen 100. Välkommen är du som vill vara med in i Poesins magiska värld.

Manifest

Detta sällskaps främsta mål är att studera, diskutera och dikta kring döda levande romantiska poeter (annat är välkommet ibland förstås) så att vi kan återknyta till poesins rötter, där Naturlyriken hör till som ett sätt att finnas till och bejaka vår sanna natur genom Ordets magiska skrift, som är själens innersta liv. Och kan kanske läka vårt samhälle från språkmaterialismens toxiska tjuv som förvandlar Lyrik till ren mekanik och för oss in i robotvärldens döda liv.

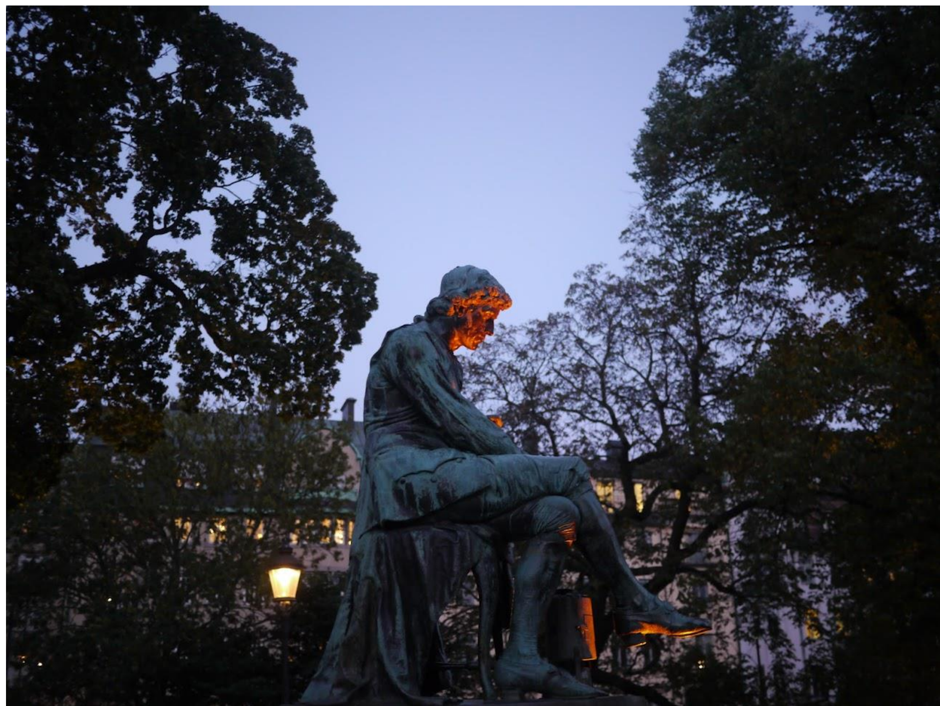
Essentiellt är också att vi alla som är med i detta sällskap stödjer, hjälper, uppmuntrar Varandras unika poetiska utveckling genom att inte (konstruktiv kritik är ok) kritisera, nedvärdera och såra varandra p.g.a. rivalitet, avundsjuka utan med respekt, empati och välvilja vistas tillsammans i poesins vilda kammare där frihet är utsökt manna ur ordens eviga andar.

Källan. Dikt av Erik Johan Stagnelius

Jag vet en ljusblå källa
Ur jordens dolda sköte
hon silar mellan rosor
i gröna sommardalen
kristalleådrans lopp.
På avstånd dånar forsen:
Betäckt av snövit fradga,
han nejdens alla skogar
med sina genljud tröttar
och tystar näktergalens
och turturduvans sång.
Men stilla flyter källan,
tyst suckar hon, och himlen
mot hennes löjen svarar.
Av morgonen och kvällen
med dubbelt purpur brämad
han i dess lugna yta
sig kärleksfullt betraktar,
och måne, sol och stjärnor,
den klara midnattshären,
inbilda sina flammor
i hennes djup och kyssa
med ljusets rena läppar
dess silverklara våg.
Från cederkrönta bergen
en vänlig herde kommer.
Förbi den vilda forsen,
De evigt mulna floder,
med lätta steg han ilar,
av friska blomster kransad,
och nedgår till den blyga,
den jungfruliga källan,
att spegla i dess bölja

sitt gudaanlete.
Och röd som druvans blodsdagg
och vit som mjölk av hjorden,
från spegelytan strålar
hans fägring ljuvt tillbaka:
det kalla vattnat älskar,
och källans hjärta darrar
av outsäglig fröjd.

O mänska, vill du veta,
var källan är belägen
Var herden dväljs? – Hon kväller
I oskuldsfulla hjärtan
den rena silvervågen,
och GUD är herdens namn.

(Scheele)

Endymion. Dikt av Erik Johan Stagnelius

Skön, med lågande hy och slutna ögon,
Slumrar herden så ljuvt i Månens strålar.
Nattens ångande vindar
Fläkta hans lockiga hår.

Stum, med smäktande blick och våta kinder
Honom Delia ser från eterns höjder:
Nu ur strålande charen
Svävar hon darrande ned.

Och av klarare ljus, vid hennes ankomst,
Strålar dalar och berg och myrtenskogar.
Utan förerska spannet
Travar i silvrade moln.

Herden sover i ro: elysiskt glimma
I hans krusiga hår Gudinnans tårar.
På hans blomstrade läppar
Brinner dess himmelska kyss.

Tystna, suckande vind i trädens kronor!
Rosenkransade Brud på saffransbädden
Unna herden ostörd
Drömma sin himmelska dröm.

När han vaknar en gång, vad ryslig tomhet
Skall hans lågade själ ej kring sig finna!
Blott i drömmar Olympen
Stiger till dödlig ned.

Amanda. Dikt av Erik Johan Stagnelius

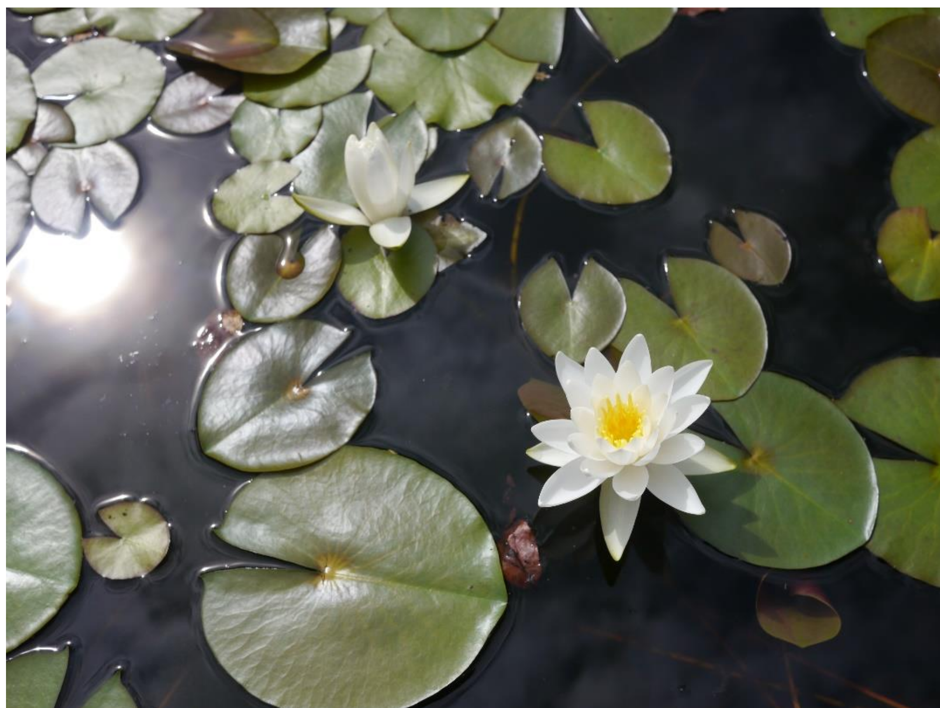
I blomman, i solen
Amanda jag ser.
Kring jorden, kring polen
hon strålar, hon ler.
I rosornas anda,
I vårvindens pust,
I druvornas must
Jag känner Amanda.

När gullharpan klingar,
när västan sig rör
med susande vingar,
Amanda jag hör.
Allt, ängel, bestrålar
din himlagestalt,
lik skaparns i allt
din gudom sig målar.

Se! Själarna ila
vid dödsängels bud,
till gyllene vila
i famnen av Gud.
Se! Floderna hasta
med skummande fart.
I havet de snart
Sig dånande kasta.

Men aldrig min trånad
till målet ska nå.
Blek, suckande, hånad
Jag ensligt skall gå,
Skall evigt gudinna,
lik stjärnan dig se

högt över mig le
och aldrig dig hinna.

Dianas hymn. Dikt av Vilhelm Ekelund

Nu silverfint ur skära lövet klingar
din hymn, Diana, varje kvällens stund,
från gren till gren i nyutsprucken lund
en kör av späda stämmor sakta svingar.

Beslöjat mjukt de våta ängar glimma
I blåa töckenflor bland trädens sus
och sända blomsterdofter upp som simma
i bleka skimret av ditt veka ljus.

Nu är det trolska dygnets stund
då gren vid gren av hemlig tonmakt bävar,
från träd till träd i nyutsprucken lund
en kör av späda stämmor sölvlätt svävar.

Gryningen. Dikt av Vilhelm Ekelund

Juninatt mot dagning lider.

Mellan bokskogens
yttersta stammar,
metalliskt glänsande
i brynets skymning
strålar Venus vit
över en ändlös
vit horisont.

Det blänker vitt
om rönnlövens fina dun.

Skönhetssyn…
ljusa still –
med stilla,
andaktsfulla ord
vill jag nalkas dig,
ödmjuk, bävande
böjer jag mina knän,
förnimmande din gudom
och ditt tals tröst.

Dock, hellre vill jag gömma dig
I min själs innersta
heligaste helgedom,
där allt mitt väsen
förstummar och lyssnar,
där alla ord tystna
som kunde sudla din skärhet,

Höga oåtkomliga.

Hymn till havet och Apollon. Dikt av Vilhelm Ekelund

Blåa strand i eterns hav!

Se, träden bada med glänsande grenar
och sträcka sig i det vita ljuset.
Mitt hjärta är som de knoppande träden,
när du, guden, är i mig,
och som en blomma som har vaknat och skall slå ut,

ljustörstande,
i längtan lyftande sig.
O hur omvärver du mig med sval, ren doft,
o hur sjunger till stegen av min vandring
om ock jag går i den bullrande heta stadens
kvalm och vimmel,
morgonblått, kyligt, glänsande –
havet.

Rosenkindad vaknar Aurora. Dikt av Titti Spaltro

Rosenkindad vaknar Aurora vid strandens rand...
doppar foten i det guldskimrande vattnet och tittar
förundrad på den nya dagen.

Plockar några blommor på vägen för att pryda kroppens
nakenheter och går sen in i skogen intill för att lyssna på
fåglarnas drill och äta frukost i Naturens skafferi och till
sist försvinna bakom himlens oändliga draperi för att där
förenas med solens eviga ljus...

(Övers. från italienska)

Vilar vid bruten källa. Dikt av Titti Spaltro

Vilar vid bruten källa. . . väntande
att den åter ska börja flöda, efter vinterns träda.
Lyssnar till bäckens tystnad... där jag ser vattnet
glittra... plötsligt börjar vinden, naturens musa, susa
och röra mjukt vid källans innersta, så att vattnet
börjar sakta krusa och sen rusa och till sist sätts dess flöde
igång... lik en fågelsång som vilat i nattens dröm
och börjar sjunga på nytt när ljusets tänds vid morgonkvist
då vi kan även höra bäckens vackra porlande
sång och vila i den frid som är källan till nytt liv.

Gudomlig gnista. Dikt av Titti Spaltro

Gudomlig gnista på väg att spricka och själen mista
i förvirringens kista.

Men Mystiken glittrar i poesins lykta där anden spirar
av Romantikens vackra lyra... som sjunger sånger om
Guldålderns kärlekssäsonger, där själen åter kan leva
som det var menat... i barndomens rena och vaggas
till sömns av skaldens mjuka röst som skapar ordmagi
tillsammans med Gud.

Friedrich Hölderlin, naturen och guldåldern. Av Lars Larsen

Inledning

Romantiken är tvivelsutan svensk och internationell litteraturs största och viktigaste guldålder. Tänk bara, vi fick Stagnelius, Wallin och Tegnér, tyskarna fick Goethe och Hölderlin, och Amerika fick Thoreau och Emerson. Romantiken var världens sista stora uppror mot industrialismen, innan upproret sakta dog och Demiurgen (Satan) tog över samhället helt och hållet. Och det upproret var hjältemodigt. Och tragiskt. Hölderlins nästan fyrtio år långa sinnessjukdom står som en gammal, vacker staty över upprorets misslyckande. En staty som manar till respekt och vemodiga meditationer.

Men för romantikerna själva kändes det inte som de levde i någon guldålder. (Förstår vi förresten någonsin storheten i det som sker förrän i backspegeln?) För Hölderlin var samtiden i djupt förfall, och han längtade passionerat och vemodigt tillbaka till den gamla grekiska guldåldern i antiken. Hans brevroman ”Hyperion, oder der Eremit in Griechenland” (1797-1799), som var den enda bok av honom som han gav ut själv under sin livstid, är en elegiskt romantisk sång av längtan tillbaka till det antika Grekland och dess gudar, med en prosa som är så lyrisk att den stundom gränsar till prosalyrik. Insprängd i texten är dikten "Hyperions ödessång", vars stämning är karakteristisk för boken. Här kommer den i Bertil Malmbergs översättning. Den skulle kunna stå på Hölderlins gravsten:

HYPERIONS ÖDESSÅNG

I vandren, krönta av ljus,
på vita vägar, saliga genier.
Glänsande gudafläktar
smeka ert hår
som kitharaspelerskans finger
heliga strängar.

Sorglöst andas de himmelska,
sorglöst som barnet vid moderns bröst.
Kyskt försänkt
i blygsam knopp,
aldrig anden
vissnar hos dem,
och de saliga ögonen
skåda i stilla,
tidlös klarhet.

Men oss beskäres
ej fristad, ej vilorum.
Likt vattnen, som falla
från klippa till klippa,
sålunda störta
de lidande mänskor,
blindvis och ständigt,
från timma till timma,
år efter år, mot det ovissa ned — —

Hölderlins biografi

Friedrich Hölderlin (1770-1843), av Francesca Brencio i en essä kallad "den största tyska lyriska poeten efter Goethe" (1), men av vissa postmodernistiska finsmakare ansedd att även överträffa Goethe, var enligt Vilhelm Ekelunds utsago "en av de vackraste människor som gått på den här planeten". Eller som litteraturhistorikern Norbert von Hellingrath har sagt, "den mest tyske av tyskar". När Hölderlin i sin ungdom kom in i ett rum, var det som om guden Apollo hade kommit in, enligt ett vittnesmål. Ja, vacker var han, och ett känsligt underbarn var han, och underligt och oförståeligt blev hans öde. Efter en djupt olycklig kärlek, förälskelsen i bankirhustrun Susette Gontard, spenderade han de sista 36 åren av sitt liv inkvarterad i ett torn hos en snickarmästare Zimmer vid floden Neckar på samma ort som där han föddes, dvs. i byn Neckar i Württemberg. Orsaken till vistelsen? Han ansågs obotligt sinnessjuk. Under 36 år var han närmast i fångenskap där (jag tror att

han hade blivit returnerad dit om han hade rymt. Men han lämnade aldrig gården, gjorde aldrig något rymningsförsök. En djup tillgivenhet utvecklade sig mellan Hölderlin och familjen Zimmer efter hand), och spenderade tiden där genom att vandra fram och tillbaka på egendomen och i sitt rum, pratandes för sig själv, emellanåt spelande piano, stundom läsande högt från romanen Hyperion, och emellanåt tagande emot någon av de besökare som kom för att uppsöka honom. Han var nämligen tillräckligt känd för att unga diktare som Wilhelm Waiblinger (1804-1830) eller litterära turister skulle besöka honom. Till dem kunde han skriva några diktrader på ett papper, som han ibland daterade med datum som var hundratals år in i framtiden.

Hölderlins sinnessjukdom är en gåta för mig. Man har spekulerat i vad det kunde ha varit. Källorna säger att han diagnostiserades med schizofreni kring sekelskiftet 1800. Men inte alla tror på diagnosen. Karl Ove Knausgård skriver i romanen "Morgonstjärnan" (2020) på s. 625 följande:

"Mycket tydde på att han (Hölderlin) hade simulerat galenskap för att slippa undan livet och människorna, i alla fall hade jag länge tänkt det, och när jag såg tornet och omgivningarna blev det på sätt och vis bekräftat. Där hade han allt han behövde."

En litteraturhistoriker, Claude David, menar att efter att snickarfamiljen Zimmer tog hand om honom, inträdde "en tanketom frid" i honom, ja att man i hans poesi under denna tid finner "*en tämligen doftlös klarhet, en ytterlig brist på koncentration och ett banalt bildspråk*" (Litteraturens världshistoria, del 7: Romantiken (1973), s.82-83). Detta efter att ha författat något av det yppersta tysk lyrik äger, med heroisk tragik i stämningen, ja stormat parnassen med en titaniskt revolutionär profetism. Tragiken övergick i frid. Kanske skall vi vara tacksamma för att Hölderlin äntligen fann själafrid hos familjen Zimmer, trots att det kostade honom hans kreativa spänst, vigör och lyskraft.

Men jag har läst dikter från Hölderlins sjukdomstid, och han kunde ännu som sinnessjuk författa fullt förståeliga, ypperliga dikter. Eller vad sägs om dikten "Hälften av livet", som han lär ha författat 1805 (det finns motsägande uppgifter om tiden för författandet) under en vistelse på mentalsjukhuset i Tübingen, och som ekar av något av den tragik som drabbat diktaren:

Av gula päron dignar
Och fullt av vilda rosor
Landet i sjön,
Ni vackra svanar,
Och druckna av kyssar
Doppar ni ert huvud
I helignyktert vatten.

Ve mig, var finner jag, då
Det blivit vinter, blommor,
Var solens sken
Och jordens skugga?
Murarna står
Mållöst kalla, i vinden
Gnisslar flöjlarna.

(övers. Aris Fioretos)

Från sinnessjukdomens första tid stammar följande dikt:

Döden

Den förskräcker oss
vår Räddare, Döden. Varsamt kommer den

tyst i sömnens skyar,
men den kvarstår fruktansvärd och vi trängtar bara
ner i graven, ifall den lik oss till fulländning
leder ur nattens höljen dit bortom
till Insikternas Land.

(min övers. från tyskan)

År 1812, långt in i sin sjukdom, skrev han denna dikt:

Till Zimmer

Livets linjer är olika,
som vägar, och bergens gränser.
Vad vi är här, kan en gud fullända där,
Med harmonier, evig lön och frid.

(min övers. från tyskan)

Det var typiskt för Hölderlin att skriva korta, naiva dikter under sin tid som hjon hos familjen Zimmer.

Hölderlins barndom och hans syn på naturen och guldåldern

För Hölderlin var inte bara den grekiska antiken en guldålder då gudarna vandrade bland människorna, även hans barndom var en sådan guldålder, då han levde med gudarna, växte upp i gudarnas famn. Han måste ha haft en lycklig barndom, det är det intrycket man får av en av hans bästa dikter, dikten "barndomen":

Då än jag gosse var,
frälste mig ofta en gud

från larmande människors tuktan.
Då lekte jag lycklig och fri
med lundarnas folk,
och himmelens fläktar
lekte med mig.

Och som du städs
örterna gläder,
då de till mötes dig
de späda armar sträcka —
så gladde mitt hjärta du,
fader Helios! och som Endymion
var jag din älskling,
heliga Luna.

O, alla trogna,
vänliga gudar!
Att I sågen
min eviga kärlek till er!

Väl nämnde min tunga ej då
er vid namn — också I
nämnden mig ej, som människor pläga
i fåkunnighet.

Dock kände jag eder,
långt mer än jag människor känt.
Jag förstod den vilande etern —
de dödliges språk förstod jag ej.

Mig fostrade lundens
förtroliga sus,
och ibland blommor

lärde jag älska.
I gudarnes armar växte jag.

(Bertil Malmbergs översättning)

Det här tycker jag är Hölderlins bästa dikt. Han tilltalar i den naturens olika storheter som gudar. Solen är en gud, Fader Helios, och månen är en gud, heliga Luna. Allt är besjälat för Hölderlin. Allt har gudar i sig. Naturen är full av gudar, precis som det är för de vilda urfolken. Hölderlin inte bara längtade efter mänsklighetens gryning, han förkroppsligade dess tankeliv i sin filosofi.

Och ytterst, för Hölderlin, har naturen en världssjäl, den yttersta verkligheten, Guds Ande som genomströmmar allt. Men det är en Gud som är ett med naturen, som är naturens själ, inte ett avlägset väsen skilt från naturen, såsom det lätt blir i de abrahamitiska religionerna.

Hölderlin var ett naturbarn, naturromantiker och naturmystiker. Men liksom mänskligheten har fallit från Eden, upplevde också Hölderlin att han föll från sin barndoms härlighet. Han ångrade att han studerade teologi i Tübingen, där han blev bekant med bl.a. de stora romantiska filosoferna G. W. F. Hegel och F. W. J. von Schelling (3) och satt och filosoferade med dem. I romanen Hyperion skriver Hölderlin följande:

"*Ack att jag aldrig hade gått i era skolor. Vetenskapen, som jag följde ner i djupaste schaktet [...] har förstört allting för mig. Jag har blivit så riktigt förnuftig hos er, har lärt mig att grundligt skilja ut mig från det som omger mig [...] blev så utslängd ur naturens trädgårdar, där jag växte och blommade [...]*

O, en gud är människan när hon drömmer, en tiggare när hon (be)räknar."

(Ur ”Hyperion” av Friedrich Hölderlin, tolkning av Elisabeth Hermodsson)

Hölderlin föraktade vetenskapen, och därmed kanske också den västerländska civilisationen, som är vetenskapen satt i system. Han menade bl.a. att hans teologiska och filosofiska studier (han studerade filosofi i Jena 1794–1795 för bl.a. Fichte) hade hämmat och ödelagt hans poetiska skapande.

Det här får mig att tänka på den sene Swedenborgs inställning till vetenskapen. Denne betraktade vetenskapen som förfärlig häxkonst, trolldom och magi. Även för Swedenborg var mänsklighetens gryning i forntiden dess guldålder som vi har fallit från.

Kanske var det det senast anförda avsnittet i ”Hyperion” som den finlandssvenske poeten Edith Södergran (1892-1923) tänkte på när hon skrev dikten "Min barndoms träd":

"Min barndoms träd stå höga i gräset
och skaka sina huvuden: vad har det blivit av dig?
Pelarrader stå som förebråelser: ovärdig går du under oss!
Du är barn och bör kunna allt,
varför är du fjättrad i sjukdomens band?
Du är bliven människa, främmande förhatlig.
Då du var barn förde du långa samtal med oss,
din blick var vis.
Nu ville vi säga dig ditt livs hemlighet:
nyckeln till alla hemligheter ligger i gräset i hallonbacken.
Vi ville stöta dig för pannan, du sovande,
vi ville väcka dig, döda, ur din sömn."

Hölderlin längtar tillbaka till naturen, tillbaka till oskuldstillståndet, till att bli en broder bland bröder bland alla naturens saliga varelser. Hans beundran för träden, som han kallade gudar, och hans längtan efter att bli ett träd bland träden kommer till uttryck i den fantastiska naturmystika (här är Hölderlin en sann naturmystiker!) dikten "Ekarna":

"Trädgårdar vänder jag ryggen och kommer till er, ni bergets
söner. I trädgårdar lever naturen tålig och huslig,
givmild och välvårdad, i förbund med flitiga mänskor.
Men, o härliga träd, ni står som titanernas släkte
i en tamare värld, ni tillhör er själva och rymden
som har fostrat er, närt er, och jorden ur vilken ni föddes.
Ännu har ingen av er intvingats i människors skola,
och ni tränger er, glada och fria, ur kraftiga roten
om varandra mot höjden och griper - som örnen bytet -
med era väldiga armar rymden, och upp mot molnen
är era soliga kronor riktade, stora och sköna.
Var och en bland er är en värld: som himmelens stjärnor
lever ni, gudar envar, i fritt förbund med varandra.
Kunde jag bara uthärda träldom, jag greps ej av avund
här inför er, och jag smög mig tätt till människors sällskap.
Fjättrades blott inte mer vid människors sällskap mitt hjärta
som ej kan uppge sin kärlek, hur gärna bland er jag bodde!"

(tolkad av Johannes Edfelt i "Votivtavlor" s. 18-19, Bonniers, Stockholm 1967)

Hölderlins förtrolighet med naturen och det enkla livet i harmoni med naturen kommer bland annat till synes i det faktum att han, när han skulle återvända från sin arbetsplats som informator i Bordeaux i Frankrike sommaren 1802, valde att gå de 1000 kilometrarna som vägen bestod utav, i gassande solljus och hetta. När han kom fram var han enligt vittnesmål blek som ett lik, hade vilda ögon, var skäggig, smutsig

och förfallen, klädd som en tiggare, och akut psykiskt sjuk till på köpet. Vandringen hade varit förödande för honom. Men den yppar en kärlek till naturen, fattigdomen och det naturnära luffarlivet. Hölderlin levde som han lärde, i enhet med naturen, men det kom att kosta honom hans psykiska hälsa. Jag tänker då på min egen historia, där något liknande har hänt med mig. Jag blev sinnessjuk 2008 efter två års hemlöst liv i skogen.

Hölderlin plägade bo hos vänner och hos sin mor i sin ungdom, helt tills han inackorderades hos familjen Zimmer som sinnessjuk. Han ägde aldrig någon egen bostad, så vitt jag vet, utan lånade alltid av andra det han behövde. När han blev akut sjuk 1802 tappade han intresset för renlighet och för att vårda sitt yttre. Schelling beskriver hans tillstånd i ett brev till Hegel i juli 1803:

"Anblicken av honom verkade uppskakande på mig; han är vårdslös med sitt yttre till den grad att det är motbjudande och har, även om hans tal verkar förryckt i mindre grad, antagit de yttre manér, som kännetecknar dem vilka befinner sig i ett sådant tillstånd."

Detta får mig att tänka på de ryska heliga dårarna, och får mig att fundera på huruvida Hölderlin gick in i en roll som helig dåre efter vistelsen i Bordeaux. Schellings ord "*antagit de yttre manér som kännetecknar dem vilka befinner sig i ett sådant tillstånd*" måhända tyder på något sådant. Men detta är bara spekulationer. Kanske Hölderlins själ inte höll den tunna luften på den litterära parnassen, och han valde att ”förstöra sin karriär” med helig dårskap.

Men nog om det. Sedan mer om naturmystiken. Hölderlin skriver i ”Hyperion”:

"Att vara ett med allt, det är gudomligt liv, det är människans himmel. Att vara ett med allt som lever, att i salig självförgätenhet vända åter till

naturens allt, det är den högsta av tankar och fröjder, det är den heliga bergstoppens, den eviga fridens ort, där middagen mister sin kvalm och åskan sin röst och det sjudande havet liknar ett sädesfälts böljegång."

Ruth Hedvall (1886-1944) skriver i sin lilla bok om Hölderlin (1921) att "*Hölderlins hela diktning är ju en hymn till naturen."* Hölderlin skriver: *"Det kommer att finnas bara en Skönhet: att Mänsklighet och Natur förenar sig i en allomfattande gudom*." Hedvall skriver vidare att Hölderlins framtidsdröm var om en tid då, som Hölderlin uttrycker det "*Geniet igen gäller*", då "*Idealt är vad Natur var*" (Hölderlincitaten översatta av mig).

Hölderlin skriver på ett ställe att "*ju oskyldigare, skönare en själ, desto förtroligare lever den med det andra lyckliga livet, som man kallar själlöst*." (citatet översatt av mig från Hedvalls bok). Med de själlösa varelserna tror jag han menar djuren, växterna och mineralerna. Dikten "ekarna" rättfärdigar en sådan tolkning.

Hölderlin hade, mitt i sin stora naturkärlek, ett självförakt och mindervärdeskänslor som gjorde att han upplevde att han förorenade sin Älskade, Naturen, med sina plågor och synder. Det kan bli riktigt gripande i följande dikt:

Bön om tillgift

Helga väsen, jag har ofta grumlat din själs
gyllene gudafred, och av ett mänskolivs
tyngre, doldare smärtor
lärde många du först av mig.

Ack förgät det — förlåt! Likasom molnet där
framför Selenes bild går jag förbi, och du
vilar åter och glänser,

lika orört, du hulda Ljus.

(övers. Bertil Malmberg)

* * *

Hölderlin trodde inte bara på en förgången guldålder, utan även på en kommande guldålder, ”tusenårsriket”. Han kände sig som en siare (profet) som skulle sia om den kommande härligheten, då gudarna igen skulle vandra bland människorna (4). Ja, han menade bestämt att de gjorde detta en gång i den forna guldåldern, och om detta skriver Hölderlin i ett fragment från 1799. Här kommer ett utdrag ur det, översatt av mig:

"Gudar vandrade en gång ibland oss, de härliga muserna
Och den unga Apollo, helande, ivrig som du."

Detta får mig att tänka på Första Mosebok i Bibeln, där Gud vid flera tillfällen vandrar bland människorna, först i Edens lustgård, sedan i ett besök hos Abraham, där Hen besöker Abraham tillsammans med två andra gudar (änglar?). Även enligt Bibeln vandrade gudarna bland människorna i forntiden.

Hölderlin såg i Franska Revolutionen ett hoppets tecken om en ny tid, en ny gyllene tidsålder, och för att fira denna revolution, planterade han tillsammans med några vänner ett träd 1789 på torget i Tübingen, som kallades "Frihetens träd".

Men Hölderlin gillade inte hur Franska Revolutionen sedan urartade, och blev mycket desillusionerad och besviken på den, något man kan se i romanen ”Hyperion”, i huvudpersonen, eremitens reaktion på hur romanens revolutionskrig mot turkarna urartade. ”Hyperion” gavs ut ett decennium efter Franska Revolutionen.

* * *

”Empedokles död” var ett ofullbordat drama som Hölderlin arbetade med mellan 1797 och 1800. Den handlar om den antika myten om filosofen Empedokles, som tog självmord genom att störta sig i Etnas krater. Detta blev för Hölderlin en sinnebild, som kom att beteckna själens uppgående i Naturen i det som buddhisterna skulle kalla Nirvana, enheten med Alltet.

* * *

En av Hölderlins vackraste och ädlaste dikter heter "Till Parcerna". Den är gripande i sin beskedlighet, sitt vemod, diktaren önskar bara en sommar till att sjunga såsom gudarna, mer behövs ej. Det räcker att han en gång liknat gudarna, sedan kan han gå till skuggornas värld. Föregrep han här sin sjukdomstid? Rörande är det att han med gudarna antagligen menar naturens väsen:

Blott än en sommar unnen, o gudar mildt
och än en höst till mognade sånger mig,
att villigare sen mitt hjärta
briste, af toner och dikt hugsvaladt!

Du själ, som fåfängt stred för din gudomsrätt,
väl finns för dig i skuggornas värld ej ro;
dock, har mitt verk fullbordats först och
dikten, den heliga, en gång lyckats.

Välkommen sen, o skuggornas bleka fred!
Nöjd går jag hän, om också mitt strängaspel
ej ned mig leder, nöjd: ty en gång
gudar jag liknat, och mer behöfs ej.

I Hölderlins bästa dikter andas man en hög, klar och ren luft, som om man vidrörts av en fläkt från Olympens gudaberg. Men han är ojämn, och mycket av hans lyrik är svårtillgänglig. T.ex. är dikterna i samlingsvolymerna översatta av Aris Fioretos, "Kom nu, Eld" (2015) och "Sånger" (2002), för det mesta svårbegripliga och ogenomträngliga. De känns nästan modernistiska, och då menar jag det i negativ bemärkelse, ty jag gillar inte modernismen. Jag rekommenderar inte någon att börja med dessa samlingar. Börja hellre med Elisabeth Hermodssons översättningar i den tunna samlingen som heter "Dikter av Friedrich Hölderlin tolkade av Elisabet Hermodsson" (2017), eller boken "Hölderlin: Ett lyriskt urval i tolkning av Erik Blomberg" (1960) på 125 sidor.

Hölderlin har varit till stor inspiration för en mängd skalder, men kanske främst för namn som Stefan George, Rainer Maria Rilke, Vilhelm Ekelund och Bertil Malmberg. I vår tid hos oss i Sverige har Hölderlin varit mycket uppskattad av kretsen kring Horace Engdahl och tidskriften Kris och forumet Forum, ja överhuvudtaget av den postmoderna intelligentian. Hölderlin fick en glanstid med postmodernismen i litteraturen.

Även kända postmodernistiska filosofer som Derrida och Foucault har beundrat honom och lyft upp honom. För Friedrich Nietzsche och Martin Heidegger har han betytt mycket, han var Nietzsches vuxenlivs favoritskald. Nietzsche bidrog mycket till att Hölderlin upptäcktes i början av 1900-talet. Hölderlin var ju fram tills dess blott en ”minor poet”, en helt marginaliserad företeelse, förbisedd av Goethe och Schiller och den tyska litterära parnassen. Litteraturforskaren Norbert von Hellingrath (1888-1916) är annars den som har störst andel i att Hölderlin upptäcktes på allvar, men han omkom tragiskt, vid en tidig ålder, under första världskriget som soldat i tyska armén. von Hellingrath

var från kretsen kring Stefan George, som var den miljö där upptäckten av Hölderlin fick sitt genombrott.

Mig har han följt alltsedan jag var ca 18 år, då jag svärmade för romantikens tidevarv, och läste om honom i boken "Den kristna kyrkan under det nittonde århundradet" (1925), ett kyrkohistoriskt verk av dansken V. Ammundsen. Ja, Hölderlin tillhör även kyrkohistorien, ja även den kristna mystikens historia, trots att han företer en märklig blandning av hellenistisk hedendom och kristendom.

Slutord

Vad var då Hölderlins livsverks huvudtes? Var det inte att vi kommer från en guldålder då vi var ett med naturen och dess gudar, och är på väg till en kommande guldålder då vi ska bli ett med naturen och dess gudar igen? Ja, jag tror hans livsverk kan sammanfattas i de orden. Är detta sant? Med det står och faller hans gärning. Jag menar att det är sant. Och att Hölderlins tragiska livsöde därför inte ytterst är en förlorares livsöde, men en segrares, en föregångare, en pionjärs, en profets, som dukade under för en omänskliga börda, nästan som en martyr, men som i historiens fortsatta gång skall få sin återupprättelse, sin bekräftelse, att hans livsverk höll och håller.

Varför tror jag Hölderlins huvudtes håller? Jo, jag är kristen, och denna huvudtes är i full harmoni med det kristna evangeliet som oss uppenbarat är från himlen, som säger oss att vi kommer från Gud och Eden, och är på väg till Gud och Eden, där allt skall sluta. Och vi ser nu tydligt att historien närmar sig ett slut, då nordpolens isar smälter och oljeindustrin är vid kollapsens brant, då civilisationen skall kollapsa och en ny tidsålder, utan civilisation, skall komma. Och enligt det kristna löftet skall Gud då ingripa i historien och skapa allt på nytt. En guldålder kommer. Och då skall förlåten mellan himmel och jord rämna, och

Kristus och änglarna (dvs. ”gudarna”) skall fritt röra sig mellan världarna, såsom i forna dagar. Materien skall förvandlas.

Ytterst är frågan om Hölderlins livsverk håller eller inte håller, frågan om Gud finns eller inte finns. Finns han, håller Hölderlins livsverk, finns han inte, faller det. Och mycket tyder på att Gud, eller det gudomliga, finns.

Jag skall avsluta denna essä med en dikt av mig som jag diktar till Hölderlin, personligt, direkt:

Till Hölderlin

av Lars Larsen

Ett poesins ädla helgon, det var du, o Hölderlin,
ett sagolikt näste för diktarnas blomster, bin.
Jag kan icke glömma din diktpärla "Barndomen",
i gossårens minnen du fann ditt Arkadien.

När vi en gång efter Guds fridsrikes genombrott
till sist återvänder till Skogen, vårt ödes lott.
Då vill jag i samma nomadstam som du, min vän,
förklarade skogar bevandra i Solens sken.

I livshimmelsk frid skall vi vandra som gorillan
i Kongo, och glömma bort Babel, den dum-villan.
Och ingå i himmelska kretsloppet ovan där,
och kanske uppleva att bli en viol, ett bär.

Det unnar jag så dig, o Friedrich, du Guds älskling,
ditt liv var så fullt utav lidandets arma ting.

Naturen du dyrkade, Tübingens ljuva träd
du återfår snart tusenfalt, floden Neckar med.

* * *

(1) Ur artikeln "Foundation and Poetry: Heidegger as a reader of Hölderlin" som jag hittade på internet.

(2) https://www.enotes.com/topics/friedrich-holderlin/critical-essays

(3) Claude David skriver i verket "Litteraturens världshistoria. Del 7: Romantiken" på s. 81: *De tre vännerna skall ha varit medlemmar i en politisk klubb, där man odlade jakobinska idéer. I dessa protestantiska skolor i Württemberg hölls å andra sidan den schwabiska pietismen av gammalt levande. Dess främsta företrädare hade varit F. C. Oetinger * och J. A. Bengel **, och man har hos Hölderlin kunnat påvisa djupa spår av deras inflytande."*

* (1702-1782) Oetinger var en luthersk teolog och teosof påverkad av Jakob Böhme.

** (1687-1752) Johann Albrecht Bengel var en luthersk pietistisk teolog och nytestamentlig exeget.

(4) Hölderlin smälte ihop antik hednisk och antik kristen religion, för honom var Kristus en av gudarna jämte den grekiska mytologins gudar. Ja, Kristus var för Hölderlin den siste av de grekiska gudarna. Så Hölderlins tusenårsrike är alltså också Jesu återkomst, för honom. Enligt Hölderlin gav Jesus oss löfte om gudarnas återkomst. Och är inte också den grekiska guldålderns naturväsen bland dessa gudar? Det är en teori jag utvecklat på min blogg för en tid sedan, att de ursprungliga gudarna var naturväsen, alver, älvor, troll, tomtar, nymfer, dvärgar, kentaurer, satyrer, osv. Jag tror som Hölderlin, att en gång vandrade dessa naturligt bland oss, men att vi har fallit från paradiset, och njuter inte längre av

deras närvaro p.g.a. vår hemska civilisation, men att en gång när Babylon, den onda civilisationen, faller, skall de återkomma, då trivs de igen bland oss, när inte teknikens helvetesmaskineri skrämmer bort dem.

Lars Larsen, skrivet till poesigruppen”Döda Levande poeters sällskap” 17.8.2022

En fantasi om vad som hände när råoljan peakade i november 2018. Dikt av Lars Larsen

När råoljan, och därmed hela civilisationen
peakade i november 2018
för att sedan, i december 2018
börja sin slutgiltiga nedgång,
flög det en ståtlig, vit svan, majestätisk att skåda,
sakta ner från andevärldens himmel,
en tidig morgon, då solen börjat gå upp.
Svanen sänkte sig över Amazonas regnskog,
och utstötte ett **ofattbart jubelrop**, ett lockrop
som gick genom märg och ben
på regnskogens varelser, som ett "ÄNTLIGEN!!!!"
Och se, alla Amazonas fåglar
lyfte från sina grenar, där de sovit,
lyfte som en enda krigshär, majestätisk,
massiv, skymmande helt morgonsolen,
lyfte i ett ofattbart jubelkvitter,
och en obeskrivlig vild dans,
och medan svanen lyfte
och återvände dit varifrån Hon kommit,
följde fåglarna från Amazonas
svanen på färden tillbaka,
i kilform så som tranor flyger i sträcktåg,
följde de svanen under ett ofattbart jubelkvitter
och en obeskrivlig vild dans,
och försvann med svanen

in i den eviga soluppgången, Guds Uppståndelses Aurora.

En stark röst, som av tordön, ljöd från himlen:
"**Babylons tid är ute,**
paradisets tid är här."
Se, sakta spirade Tusenårsrikets frö
i Naturen på jorden.

En sextusen år lång väntan var förbi.

Glädjens chockvågor gick genom hela skapelsen,
och nådde en hemlös man 9.2.2019,
tre månader efteråt, tidigt, tidigt på morgonen,
en man som därefter mötte en flock extatiskt dansande
och kvittrande sparvar,
och kom i ofattbar extas han med,
den obeskrivliga Aurora-extasen, morgonfrisk och levande som daggen,
och han fattade vad som hade hänt,
en fattig hemlös man, självmordsbenägen ock,
på det grymma Warszawas gator,
en tidig morgon mitt i kalla vintern.

Något om naturväsen - de ursprungliga gudarna. Av Lars Larsen

Jag är en ärkeromantiker som längtar tillbaka till mänsklighetens guldålder i forntiden. Närmast varje kultur har en sådan guldålder i sin mytologi, som folket ser tillbaka till med längtan. Det sägs allmänt att gudarna under guldåldern vandrade bland människorna. T.o.m. Bibeln har denna mytologi, ja också att gudarna vandrade i Edens lustgård: "*Och de hörde HERREN Gud vandra i lustgården, när dagen begynte svalkas; då gömde sig mannen med sin hustru för HERREN Guds ansikte bland träden i lustgården"*. (1.Mosebok 3:8, ordet för Gud, "Elohim" är pluralis och bör översättas med "gudar" i Första Mosebok).

Vad för slags gudar var detta? Jag tror det var naturväsen, dvs. väsen såsom tomtar, troll, småfolk, älvor, alver, nymfer, satyrer, hippokentaurer, osv. Från denna artrikedom av gudar har t.ex. den grekiska gudamytologin fått sin inspiration. De grekiska gudarna är ju alla naturväsen, men mytologiserade gudaväsen, där en gudaart liksom gett upphov till en gud.

Dessa gudar var tvåvärldsvarelser som levde både i himlen/andevärlden och på jorden, och alltid med någon uppgift, som att vara schamaner för vissa raser eller arter, eller ta hand om något särskilt, skogen, vissa djur, vissa växter, vissa insekter osv. P.g.a. detta var de inte sällan en blandning av djur och människa.

Tyvärr sopade civiliserade religioner bort denna biodiversitet av gudar, och ofta blev bara ett naturväsen kvar i deras andevärldar: fågelgudar kallade "änglar". Dvs en blandning av människa och fågel, människor med fågelvingar. Tyvärr var man så lite intresserad av naturen att man inte tänkte på att de liknade fåglar, att de är fågelmänniskor, naturväsen. Men när naturkärleken kommer tillbaka till ens frusna hjärta, skall man dock jubla över fågellikheten. Vad för slags gudar var fågelgudarna? Gudar vars kallelse var att ta hand om människan specifikt. De är ju våra skyddsänglar, ofta.

Men ibland skymtar de andra naturgudarna i de civiliserades andevärld. Då inte bland fundamentalisternas andevärldar, men ute i religionens gränsområden, där konstiga saker sker. Så såg t.ex. ökenfadern den helige Antonius en satyr (hälften bock, hälften människa) och en hippokentaur (hälften häst, hälften människa) i egyptisk aöknen. Du kan läsa mer om det i stycket "Temptation" i Wikipedia-artikeln om Antonios.

I Wikipedia-artikeln om Pan, naturens och det vildas gud, kan man läsa följande:

"According to Robert Ogilvie Crombie's ***The Findhorn Garden*** *and* ***The Magic of Findhorn***[7]*, he and other Scottish hippies have reported seeing visions of Pan in various places of rural Scotland. Crombie claimed*

to have met Pan many times at various locations in Scotland, including Edinburgh, on the island of Iona and at the Findhorn Foundation."

Två människor, Bertil Brodin och Astrid Falk, såg en gång, båda på samma gång, en tomte. Nättidningen av ”Helahälsingland” rapporterade om det. Det finns många vittnesmål om syner av tomtar, småfolk och andra sagoväsen från hela världen, men denna händelse var helt speciell.

Här får man inblick i något av det som gav upphov till den grekiska gudamytologin; syner av naturväsen. Jag tror de finns på riktigt, och jag tror även Moder Jord och solen är levande naturväsen. Detta gör alla barn lyriska, medan många vuxna bara rynkar på näsan och kallar det mytologi.

Om naturväsen finns på riktigt, ja då är verkligheten bara för ljuvlig. Vi har vant oss vid helvetet, att vår omgivning kryllar av giftspyande robotar (som bilar) istället för naturväsen. På guldåldern kryllade tillvaron av ljuvliga väsen, skogarna var inte bara fulla av djur och gudar, men även av mat. Frid rådde överallt, man åt inte varann, jorden liknade på himlen.

Jesu återkomst betyder att guldåldern kommer tillbaka, sakta, och den kommande guldåldern kallas vanligtvis för ”tusenårsriket”. Då skall gudarna igen vandra bland människorna, och de har makt och förmåga att rensa upp i vår skit och hjälpa till att avveckla kärnkraftverken i tid och hjälpa till att hitta tillräckligt trygga förvaringsställen för kärnkraftsavfallet. Ja, kanske skall gudarna t.o.m. **dematerialisera** allt detta (sånt finns). **Gudarna styr klimatet**, och skall hjälpa oss med det, så inte jorden dör helt och hållet. Men konsekvenserna av vår ”ondska” måste vi ta, ganska långt. Men inte helt. Gudarna är mycket barmhärtiga, trots allt. Klimatförändringarna är här för att väcka oss till liv.

Jesus är ett naturväsen, en gud. Men en inkarnerad sådan, en gud i människohamn. De blir alltid extra ljuvliga, och kallas ofta helgon och heliga dårar. Jesus blev en tvåvärldsmänniska till sist, uppstod från de döda medan han ännu var på jorden. Dvs blev ett riktigt naturväsen, inte bara en

inkarnerad sådan. Så ett med skogen i Israel var Jesus. På Jesu tid fanns det ännu många naturväsen i skogen, det var den katolska kyrkan som bortvisade dem genom att kalla dem demoner*. T.o.m. Den helige Antonius hade sådana tendenser. Satan blev ofta avbildad som en satyr, hälften bock, hälften människa. Gudarna blev demoner, och vem blev guden istället? Gamla Testamentets demoniska gud, av gnostikerna kallad Demiurgen, Satan. Ja, katolska kyrkans gud liknade verkligen på denna fruktansvärda gud. Där är förklaringen på varför det gick åt helvete, och varför vi nu sliter med en förstörd planet. De som skyddade skogen och naturen demoniserades och ersattes med en tyrannisk gud utan sinne för naturen, som knappt nämnde naturen, en som liknade Sauron i Sagan om Ringen. De kristna fundamentalisterna sedan dess nämnde sällan naturen. Den betydde ingenting. Men naturen är ju själva verkligheten!

* I artikeln ”Teosofin och folktrons väsen”, 6/5 2012 på bloggen ”Skogsrået - en blogg om sällsamma väsen” summeras detta: "*Den kristna kyrkan förnekade till att börja med inte dessa väsens existens. Däremot demoniserade den dem. Det gäller alla kristna kyrkor, men protestanterna mer än katoliker och ortodoxa. Den protestantiska kyrkan startade redan från början en kampanj för att leda människor bort från dessa väsen. De beskrevs som allierade med Satan, som helt och hållet onda.*"

Naturväsendenas reträtt. Några tankar kring en vers i Stagnelius dikt "Norden". Av Lars Larsen

"Av Resarnes ålder, av sagornas dar
än spåren ju dröja i fjällarne kvar.
Förrn Gudarne, vredfulle, lämnade jorden
De gästade sist i den skyhöga Norden."

(tredje versen av Erik Johan Stagnelius [1793-1823] dikt "Norden". Som helhet kan den läsas i Stagnelius samlade skrifter IV, s. 337, en bok som kan läsas på nätet)

Min kommentar: ”Resarne” betyder jättarna. I den här versen tar Stagnelius upp en idé som vi ser även idag florera i vissa New Age-kretsar, att naturväsendena (många av de grekiska gudarna var sådana), har dragit sig tillbaka från världen allteftersom civilisationens frammarsch har tämjt och ödelagt naturen. Naturväsendena hade en helt annan närvaro hos folket i gamla tider. Nu hörs de inte längre av så mycket. Det är för att vi lever som om vi vore oberoende av naturen och av dem. Men i verkligheten är vi beroende av dem. De tar hand om naturen, som vi är beroende av. De finns där, men de gömmer sig mycket mer idag än förr.

Civilisationen startade i Mellanöstern och kring Medelhavet, och har brett ut sig därifrån. Därför är det naturligt att tänka sig, likt Stagnelius gör, att Norden var den sista plats i Europa de bodde på, på ett synligt sätt, eftersom Norden var det minst civiliserade området. Jag tror nämligen att gudarna levde synligt bland människorna i den tidiga antiken, och blev sakta helt osynliga för oss allteftersom Romarriket förstörde naturen och då katolska kyrkan demoniserade dem och

förklarade krig mot dem i början av medeltiden. Den tid då naturväsendena var synliga ibland oss har kallats för Guldåldern i litteraturen.

Adams syndafall kan vara en symbol för **ett gradvist förfall**, då det hebreiska namnet Adam helt enkelt betyder "människa" på svenska. Adam var den första människan, helt enkelt, och Gud kunde ha skapat tusentals människor på en gång som våra första anfäder. Swedenborg menar att ordet Adam egentligen symboliserar en hel kyrka, ett helt samhälle, det första mänskliga samhället, som levde i oskuld, och föll från sin härlighet i det som kommit att kallas Syndafallet. **Ätandet av den förbjudna frukten kan ha varit ett långsamt förfall**, då materien sakta stelnade, förgrovades, och sakta miste sin glans, och där man först var odödlig, sedan blev tusen år gammal, sedan femhundra, sedan hundra, allteftersom våra gener degenererade. Första Moseboken i Gamla Testamentet ger stöd till denna tolkning. I samband med detta gradvisa förfall, blev också gudarna gradvis mer och mer osynliga för oss, visade sig mer och mer sällan, i mindre och mindre fast, handpåtaglig verklighet. Ännu på Abrahams tid kunde tre gudar besöka Abraham mitt i allt (1 Mos.18).

En gång skall gudarna återkomma, vandra synligt ibland oss, men de måste vänta tills civilisationen kollapsat för att detta skall vara möjligt. Ty de tål inte civilisation. Babylon måste falla. Det är förutspått i Bibeln, och även sekulära, ateistiska vetenskapsmän (som t.ex. Guy McPherson) menar att civilisationen kommer att kollapsa. Det blir ett naturligt mirakel, ty det är helt organiskt, **det måste ske**, att naturen och Anden återvänder när civilisationen kollapsar.

Gudarnas återkomst kallas på bibliskt språkbruk för ”Jesu återkomst”.

Den är mycket nära nu.

(Tjusningen, gjord 1917 av Per Hasselberg)

Materiens guldålder och andens stenålder. Av Lars Larsen

Vi har blivit så bortskämda i vår tid, materiellt sett. Men det har varit en civilisationsmateriens (den materie som människan formar) guldålder och en andens stenålder. För de förandligade är det en stenålder, för de materialistiska är det en guldålder. Sedan, när civilisationen kollapsar, vilket den kommer att göra, helt säkert, då kommer anden åter att prioriteras, eftersom döden kommer så nära, så att det blir en andens guldålder men en materiens stenålder. För de förandligade blir det en guldålder, men för materialisterna blir det en stenålder.

Civilisationen kommer att kollapsa. O att du då vore i rätt lag, det laget som vinner till sist*. Och det är de förandligades lag. Som aposteln Johannes säger, så kan inte den andra döden, dvs. det ondas, Babels och Satans slutliga fall och tillintetgörelse, skada dem som har del i den första uppståndelsen, dvs. de förandligade, de som segrat över Satan.

Upp. 2:11: "*Den som har öra, han höre vad Anden säger till församlingarna. Den som vinner seger, han skall förvisso icke lida någon skada av den andra döden.*"

* alla skall dock till sist komma med i det laget

(Hjalmar Söderberg-statyn framför Kungliga biblioteket)

"Atlantisk tid". Av Lars Larsen

Betydelse: *”Klimat- och vegetationsperiod i Nordeuropa mellan 6000 och 3000 f. Kr. med milt och fuktigt klimat. Vegetationen kännetecknades av en tät lövurskog med framför allt lind, ek, ask och alm. Under atlantisk tid uppträdde de första jordbruksekonomierna i Sverige, med tyngdpunkten på boskapsskötsel.”*

(Källa: Bra Böckers lexikon, 1995, band 2, s. 76)

Min kommentar: Man kallar denna period "Atlantisk tid" eftersom man förr i tiden trodde att Atlantis, den sjunkne guldålderskontinenten, hade existerat vid den tiden. I Sverige trodde många förr i tiden att Sverige var Atlantis, den i havet sjunkna kontinenten. Så gör t.ex. Olof Rudbeck på 1600-talet i sitt berömda verk "*Atland eller Manheim*".

Ordförklaringen stämmer väl överens med Bibeln, att det var bättre i Sverige förr, både när det gäller klimat och miljö, och nämnas bör också att de första invånarna i Sverige var herdar. Boskapsskötsel betydde på den tiden ofta herdeverksamhet.

Sången om mänsklighetens barndom. Dikt av Lars Larsen

Stadd på vita vingar
var mänsklighetens gryning,
luftig, kristallren var dess flykt,
där den under jätteormbunkarna
fostrades av kentaurer.

O, du ljuva barndomsgryning
då dina gudar ännu bar på doften
av djurursprungets friskhet!
En Swedenborg, en Stagnelius
kunde drömma dig fram,
men stum blev vår längtan
under maskinernas grå himmel.
I Pindaros sånger ljöd du
ännu oförfalskad
då minnet av dig glödde än
i lägerelden,
då vi kunde värma oss på dig
i natten,
innan myternas massiva glömska
tog överhanden,
och gudarna blev mekaniska
som järnet då det varit för länge
utanför glöden.

O, barndomsgryning,
vem bär din andes svalka än,
här i brännande ökensanden,
för vem blev dina hieroglyfer tolkade,
vem minns dig, Eden, med sitt liv,
så som hundar minns,
men i en värld av språklösheten dold,
vem ger oss skäl att hoppas
på din återkomst,
den som gör oss stumma av längtan,
men tysta ber vi Livet om lov att få
hoppas
på den vita fågelns återkomst
med sin outsägliga, hemliga tröst

från fjärran skogar.

(12.4.2019)

Jesu återkomst är nära. En änglasyn i Finland 2011. Av Lars Larsen

Det finns många texter på nätet (den vision en 90-årig kvinna i Valdres, Norge, hade 1968, är en seriös vision som tyder på att Jesu återkomst är nära, det finns mycket oseriöst där ute när det gäller detta) och många youtubefilmer där människor berättar att de sett syner om Jesu återkomst och där t.ex. Jesus har sagt att han kommer snart. Men den märkvärdigaste berättelsen kommer från den finska romen Marita Mäntyniemi om änglauppenbarelsen i Virrat-Alavus i Finland i februari 2011. Sex människor från fyra bilar stannade vid vägkanten på kvällen en vinternatt kl. 23, och beskådade en gigantisk ängel över skogsbrynet. De

stirrade på synen en halv timme, Mäntyniemi talade i tungor, och på ängelns ena vinge stod det klart och tydligt "**viljavainiot vaalenneet**", på svenska "**skördefälten vitnat**". Marita Mäntyniemi var alltså ett av vittnena, och har berättat om upplevelsen på finska, i en intervju på youtube som man kan finna under titeln *”En ängel uppenbarade sig nära vägen i Alavus-Virrat, Finland*” från 20.2.2013. Intervjun är översatt till svenska. Mäntyniemi tolkade "skördefälten vitnat" utifrån Jesu ord i Johannesevangeliet 4: 35: "*Ni säger: fyra månader till, så är det dags att skörda. Men jag säger er: lyft blicken och se hur fälten redan har vitnat till skörd:"* Jesus åsyftar uppenbarligen missionen. Och Marita sade i slutet av den intervju jag länkade till att "alla behövs!". Men jag skulle snarare tolka änglabudskapet i anslutning till Johannes Uppenbarelse 14:15: "*Och en annan ängel kom ut ur templet och ropade med hög röst till den som satt på skyn: ”Låt din lie gå, och inbärga skörden; ty skördetiden är kommen, och säden på jorden är fullt mogen till skörd*." Skörden i detta vers **brukar tolkas som Jesu återkomst**.

(Carl Milles änglar)

Lilith. Dikt av Carl Uhnbom

Jag vet inte om jag var sjuklig
eller bara bedövad av en bortglömd längtan
men jag kände medvetandet försvagas under
en tankevandring som långsamt övergick
i drömmen själv.

Jag tyckte mig någonstans lyssna till toner
av harpor och kom till smultronfältens
sälla värld där vinden smekte grönskan med
mjukheten hos en förväntansfull mor.
Här tycktes allting andas ungdom och
någonstans tycktes atmosfären lik den man
finner under sommarkvällar på italienska
vingårdar,
en underbar blandning av rofylldhet och
bitterljuv längtan till andra sidan.

Tänk dig,
doften av cypresser och cikadors spel
i fjärran där sammetshimlen var som
evighetens eget löfte om nya äventyr
på andra sidan morgonen.
Du var som en lekande syster en tid som
tycktes som ett virvlande nu och vars
sorglöshet var som dagen själv.
Här hade kvinnan en avslappnad hållning och
lät svalkande vindar leka i ett hår vars
lyster var som sommarens egen,

den som just här hade sin vackraste blomning.
Om eftermiddagen,
då allting stod still och alla hemföll
åt en sömndrucken dvala,
lät man blicken gå till vindens lek
med vinrankan,
eller längre fram då allting lättade,
svalans stillsamma flykt över fälten
där männen avslutade dagens arbete
i rytmer som långsamt övergick i kvällen
själv.

Så gick dessa i den drömlika glädjens
tecken och någonstans tycktes middagarna
som en skildring av människor vid ständigt
festdukade bord där romerska cirkelmönster
av blommor löpte längs kanten av vindruvsfat
av vitmålad porslin och där drycker vilade
i karaffer av kristall som skimrade likt
människans egen tro på lyckan.
Även du drack päroncider i värmen och
lät sinnet förföras av ett rus som sakta
omvandlade samtalen till ett slags sövande
mummel och som just därigenom talade om
närvaron av en annan värld.

Du hade länge lyssnat till havsbränningarnas
avdomnade rytmer och såg detta som ett tecken
på närvaron av en annan tid och höll just
därför huvudet högt för en kommande

sannings skull.

I din panna såg jag tecken på begynnande insikt
och havssträndernas egna linjer av sammetsmjuk
visdom.

Du började bära på ett halsband och någon gång,
under kvällssamtalen,
ett osynligt,
men ändå sagolikt vackert diadem,
prytt av havssträndernas egna pärlor,
och som just därför,
tycktes tala om närvaron av ensamhetens
gåtor.

Du lämnade barndomens stränder en
dag då solen brände sönder allt liv,
och då sommaren själv var bedövad av sin
egen dröm om kärleken.

Och du kom till apelsinlundens svalkande spel
av skuggor i hopp om andra tankar men lät
ändå allting vara för den kommande
insiktens skull.

För dig var denna en gåva från
himlen och just därför ett ögonblickstecken som talade
om närvaron av den gudomliga sanningen själv.
Du hade fortfarande ett utsläppt hår,
men ögonen hade fått en mörkare färg.

Du valde alltmer madonnans avhållsamma hållning
och en dag när ingen annan såg,
så föll skuggan av en mor på barndomshemmets
söndervittrade hus av vitmålad sten.
Du genomgick långsamt flera stadier av
sjukdom men bibehöll alltid den gudomliga
insikten och ingick längre fram ett förbund med himlen själv.
Jag skulle kunna berätta mer om ditt liv men
skall låta ditt väsen tala om gudomlighetens
eviga närvaro på jorden och låta detta
vara en väg för mig själv.

Review of Greta Thunberg's classic ”No one is too small to make a difference” (2019). By Lars Larsen

A Wikipedia-article about the book is already out there to read. You can start with that if you like.

I feel like I have to write a review of Greta Thunberg's book "No one is too small to make a difference". I have, since she stepped into publicity, been a fan of her, and have much appreciated her work. Though, I have not agreed with all her sayings, and now I think I have to mention the things in which I don´t agree with her. This I will do in a review of her book, a book which has already become something of a classic.

The book is a concentrated (80 pages long) **revival speech**, in order to wake up people, a little like religious revival preachers tried to wake

people up in, say, the English protestant Methodist revival in the eighteenth century.

After Greta, the world is not the same any more. We haven't been able to ignore her, and a massive climate revival has taken place. Especially among young people.

Greta has become a notion (ett begrepp). So famous she has become. Who is not aware of her?

The book consists of eleven speeches that Greta has held in different circumstances, some very great, high in the world of the elite. The first edition was published on 30 May 2019. An expanded edition was published on 21 November 2019 with five new speeches. Think about it, a fifteen years old girl is invited to speak at the United Nations Climate Change Conference in Katowice, Poland, in 15 December 2018, and at the World Economic Forum, Davos, in 22 and 25 January 2019. And what has media said about the speeches there? "*She roasted them*", I have read some write about her speech at World Economic Forum.

Greta is radical. She is a climate revival preacher. But she is not more radical than many of our climate scientists, when it comes to the facts she presents. She has for example the notion that we have a carbon budget, i.e. an amount of carbon that we can burn before it is too late in the game. In the more pessimistic climate movements and blogs on the internet, people have to confess **that we do not have a carbon budget at all**, so for example the people around Sam Carana's blog "Arctic News" and the people around Guy McPherson's blog "Nature bats last". The "Near-term human extinction movement" that both Carana and McPherson are a part of, seldom believes in a carbon budget. Me neither.

I have followed the two aforementioned blogs for a long time, since 2014 or 2015. When you read them, you also easily stop believing that the world climate today is a little above one degree above preindustrial temperatures, as many climate scientists believe, and as Greta believe.

That makes room for a carbon budget, because the official climate warming targets is to avoid 1.5 ℃ or 2 ℃ above preindustrial, but if you believe as the very learned and detailed climate scientist Sam Carana that we are already at 2.28 ℃ above preindustrial (see the article "Is the IPCC creating false perceptions, again?" on the blog "Arctic News" 26.8.2021), and then you have to remember that Carana also counts what has happened to the climate since around 3480 years B.C., then you simply cannot believe in a carbon budget. Everything is worse than Greta told us. Greta always refers to the official scientists (Sam Carana is a blogger, not an official climate scientist), "listen to the scientists" is a well-used phrase by Greta. How could she do otherwise? She is only a child, after all, who listens to the authorities and has done her homework. How could she possibly find her way to the fringe of the climate debate, where people like McPherson and Carana are positioned? Believing that we already have crossed the 2 ℃ benchmark isn't especially mainstream, to say the least. But truth is seldom mainstream.

Greta mentions several times the issue of climate justice, or equity. That the greatest changes has to take place in the west, because we have polluted most, and we cannot point finger to the third world and require big sacrifices from them, because they must have access to the basic wellbeing that the western peoples enjoy, our basic technology, in other words. This is true to some degree, but it will not serve the climate very well. We have to be more radical than that if we want to save the climate, because we have no carbon budget at all. In fact it requires the whole world to move to a nineteenth century farmer lifestyle, all of us. Or even more radically, it requires that we all live as the wild indigenous people of the world today. That last option is my opinion. And then we have to be much. much fewer people on this earth. It requires, in other words, collapse and death on an unimaginable scale. And it has to happen now. And still, if we do that, the climate will warm for several decades or even centuries, putting in motion a lot of tipping points. In other words, it is too late in the game. But to live as the wild indigenous people is our best hope for the climate, the more we do that the better the chances we have to avoid the worst-case scenarios. I can't do that, I'm a prisoner of

psychiatry and this society. I would like to live as a homeless, but I'm not allowed to do that. And furthermore, my right foot is broke.

There is one very important thing that Greta omits, and which almost every climate scientist misses. And that is the fact that if we follow their recommendations, civilization will collapse. It is already on the brink of collapse, because of corona. Civilization requires eternal growth, and "green growth" is a very obvious illusion in the effort of saving the planet. If civilization doesn't grow, it collapses. It functions like that. So fragile it is. And more and more climate scientists are calling for "degrowth", so for example the world-famous Swedish climate scientist Johan Rockström, but I have never heard them mention that degrowth will collapse the global economy.

There is also another very important omission, and this also almost every climate scientist miss, and that is the issue of Peak Oil and net energy decline in society. They do not seem to be aware of the issue. Strange. These topics also have ties to the inevitable collapse of civilization. We experienced Peak Oil in November 2018 according to many energy bloggers, and we are now in net energy decline. Those who omit Peak Oil seem to believe that climate change will collapse our civilization, but I believe that Peak Oil is an even bigger immediate threat, since we cannot grow our civilization if net energy is declining, and without growth, the economy will collapse. We have delayed the collapse with gigantic financial bubbles, but we cannot overcome the laws of physics that operate in the energy business. God won't save the evil economy.

We don't have the time to 2030, as Greta says we have, before we have triggered the tipping points in the climate and the chain reactions beyond human control begins, **we are already there.** And we have already been there for some time, i.e. in abrupt climate change. The science is just so conservative that it cannot see it. Abrupt climate change is so obvious, that it already has found its way into a blog name, namely the climate scientist Paul Beckwith's blog, at https://paulbeckwith.net/. A growing number of climate scientists now use the notion of us being in "abrupt climate change".

And what is the greatest climate threat? For me **it is the methane gas escaping from the Arctic Ocean sea bed**. I have mentioned it many times on my blog. For professor in oceanography Peter Wadhams it is the greatest threat to humanity today. Greta does not mention it. She just mentions "Arctic permafrost", but when we hear that, we usually think about the onshore permafrost in Siberia or Alaska and northern Canada. The Arctic sea bed methane has not become as wellknown in science as the onshore permafrost in those aforementioned areas. I don't know why.

But what will save us? Greta omits the greatest factor, the spirit world and the angels, yes God and Jesus. Who mentions that God is the Lord of the climate? In debating the climate, we all suddenly become so materialistic, not reckoning with the spiritual factors in everything. If God, Jesus and the angels exist, as I believe they do, they have a perfect plan for the End Times, and everything will change in the Second Coming of Jesus, spoken of in holy scriptures and visions and dreams. Does Greta have a faith? I don't know.

Climate change is due to the entropy laws in the second law of thermodynamics (two very important terms in physics), but who is asking how the spirit world fits into these laws, and by which laws the spirit world is guided? Physics must be reimagined if we count on spiritual factors. Yes, the very notion of entropy must be reimagined. Does heaven have entropy? Or is it eternally self-sustaining, making eternal happiness possible? The angels do seem to be eternally happy. Perishability, which is the core in entropy laws, does not seem to work in heaven, nor in miracle healings and many other miracles. We are promised that we will step into a world of miracles in the End Times, when heaven and earth unite and a new heaven and a new earth is created, in the Millennial Kingdom, in the Second Coming of Jesus.

Don't you believe that Jesus and the angels are aware of the climate?

Greta says in her book that "*we can still fix this*" (p.44), but I believe it is too late for human effort, if we think we can save the climate thereby,

only divine miracles can now save us, **but they will not save civilization**, so full of evil and greed as it is, it will instead give us a renewed earth where the spirit world and the world of matter is reunited. It will doom civilization but save nature for us to continue to live in, in the purity of Adam and Eve in the Garden of Eden. So great is our God, so able to fix things he is, but he will not redeem our evils, but doom them and give us the perfection of Adam before the fall instead, yes even more, we have learned now the hard way to stay away from sin and civilization, which Adam probably did not understand at the time of the Fall.

Climate geoengineering won't save us, and although it has been in operation secretly for many decades, Greta is not aware of this, neither most of the climate scientists. But follow Dane Wigingtons work on the website "Geoengineering Watch" and you cannot but become aware. Geoengineering is in full operation, but it has not succeeded, only made things worse.

Greta thus fails to mention our greatest threat, the methane gas, and our only salvation, the second coming of Jesus. A double failure.

Some gems from the book are worthwhile to quote, like these (I use the first edition of the book in this review):

"*It's clear that the answers we seek will not be found within the politics of today*" (p.42)

"We live in a strange world, where we think we can buy or build our way out of a crisis that has been created by buying and building things." (p. 42)

"Our civilization is so fragile it is almost like a castle built in the sand." (p.46)

(posted on my blog Forest Man in October 03, 2021)

Anmälan

Folklig visdom har alltid närt tankar om att det var bättre förr. Genetiken har bekräftat dessa aningar, ty för varje generation sker en genetisk degeneration, som ger oss sämre gener än våra förfäder hade. En gång i tiden hade vi perfekta gener, och vi lär ha varit utan sjukdomar. Denna tid kallas av antikens historiker för ”guldåldern”, då vi levde i edeniska förhållanden, då vi var i princip odödliga, materien var andlig, och vi stod i direkt förbindelse med Gud, andarna och änglarna.

Detta nummer av Delta skall handla om denna guldålder, i forntid och framtid. Jag tycker det passar bra i tiden, då jag anar en nära förestående civilisationskollaps, då vi verkligen kommer att tycka att det var bättre förr, och denna kollaps kommer, enligt våra heliga skrifter, att leda till en ny och evig guldålder genom ”Jesu återkomst” eller, med klarare terminologi, ”Alltings slutliga återupprättelse”, som är oss utlovad i heliga skrifter (i Apostlagärningarna 3:21). Vi rapporterar i vårt nummer om en änglasyn som talar om för oss att slutet är nära. Men huvudparten av numret går till en essä om ”Friedrich Hölderlin, naturen och guldåldern”, där vi gör en djupdykning i Hölderlins diktning. Annars har vi med dikter av mig, Titti Spaltro, Erik Johan Stagnelius, Vilhelm Ekelund och Carl Uhnbom, och ett antal vackra bilder som alla tagits av Titti Spaltro.

Vi önskar dig en trevlig läsning!

Lars Larsen, ansvarig utgivare